

Najnovija dešavanja u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u oblasti slobode izražavanja

**Sloboda izražavanja i sloboda medija
u Jugoistočnoj Evropi**

<http://horizontal-facility-eu.coe.int>
<https://www.coe.int/en/web/freedom-expression>

Finansirano
od strane Evropske unije i
Savjeta Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Savjeta Evrope

Bilten br. 5
Najnovija dešavanja u praksi
Evropskog suda za ljudska prava u oblasti
slobode izražavanja
Autor: Peter Noorlander
Urednica verzije na crnogorskom jeziku:
Mirjana Popović

Ovaj bilten pripremljen je u okviru zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022” i projekta „Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)”.

Dozvoljena je reprodukcija izvoda (do 500 riječi), osim za komercijalne svrhe, pod uslovom da je očuvan integritet teksta, da se izvod ne koristi izvan konteksta, da ne daje nepotpune informacije niti na neki drugi način dovodi čitaoca na pogrešne zaključke o njegovoj prirodi, obimu ili sadržaju teksta. Izvor teksta je uvijek obavezno navesti na sljedeći način “© Savjet Evrope, 2022”. Sve druge zahtjeve za reprodukciju/prevod dijela i cijelog teksta, treba uputiti na Direktoratu za komunikacije Savjeta Evrope (F-67075 Strasbourg Cedex ili na publishing@coe.int).

Svu ostalu korespondenciju koja se odnosi na ovu publikaciju treba uputiti na adresu: Jedinica za saradnju u oblasti slobode izražavanja, Odeljenja za informaciono društvo, Generalni direktorat za ljudska prava i vladavinu prava.

© Savjet Evrope, novembar 2022.
Sva prava zadržana. Licencirano Evropskoj uniji pod uslovima.

Ovaj dokument je izrađen uz finansijsku podršku Evropske unije i Savjeta Evrope. Mišljenja izražena u ovom dokumentu predstavljaju odgovornost autora i ni u kom slučaju ne predstavljaju nužno zvanični stav Evropske unije ili Savjeta Evrope.

Sadržaj

UVOD	5
PREGLED NAJVAŽNIJIH PREDMETA SLOBODE IZRAŽAVANJA	7
<i>Šeks protiv Hrvatske</i> , presuda od 3. februara 2022, predstavka br. 39325/20	7
<i>Mediengruppe Österreich GmbH. protiv Austrije</i> , presuda od 26. aprila 2022, predstavka br. 37713/18	8
<i>Mesić protiv Hrvatske</i> , presuda od 5. maja 2022, predstavka br. 19362/18	10
<i>Oganezova protiv Jermenije</i> , presuda od 17. maja 2021, podnesak br. 71367/12	12
<i>Zurek protiv Poljske</i> , presuda od 16. juna 2022, predstavka br. 39650/18	13
<i>Drusiotis protiv Kipra</i> , presuda od 5. jula 2022, predstavka br. 42315/15	15
<i>Tagijeva protiv Azerbejdžana</i> , presuda od 7. jula 2022, Predstavka br. 72611/14	16
DUBINSKA ANALIZA ODABRANIH PREDMETA	19
<i>OOO Memo protiv Rusije</i> , presuda od 15. marta 2022, predstavka br. 2840/10	19
<i>NIT S.R.L. protiv Moldavije</i> , presuda od 5. aprila 2022, predstavka br. 28470/12	20

Uvod

Bilten je pripremljen u okviru zajedničke inicijative Evropske unije i Savjeta Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022” i njenog projekta „Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)”.

U cilju nastavka saradnje sa predstavnicima pravne struke i doprinosa daljem unapređenju znanja iz oblasti slobode izražavanja i slobode medija, pripremili smo ovaj bilten kao dodatni način za razmjenu informacija o novim trendovima i dešavanjima u praksi Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP, Sud).

Bilten br. 1 pokriva period april 2019 – jul 2020. godine, Bilten br. 2 period avgust 2020 – januar 2021, Bilten br. 3 pokriva je period od februara do jula 2021. godine, Bilten Br.4 od jula 2021. do januara 2022. godine, a u ovom biltenu, Bilten Br.5 predstavljene su neke od relevantnih presuda koje su donešene od februara do jula 2022. godine.

U periodu između februara 2022. i jula 2022. godine, Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: Sud ili ESLJP) donio je 39 meritornih presuda i 14 odluka o prihvatljivosti u predmetima relevantnim za pravo na slobodu izražavanja.¹ Predmeti su pokrivali širok spektar pitanja – od propisa o emitovanju do bezbjednosti novinara.

Većina predmeta je iznijet prema članu 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: Konvencija ili EKLJP), koja štiti pravo na slobodu izražavanja, ali su se podnosioci predstavi u pojedinim slučajevima pozivali na druge odredbe, što oslikava preklapanje i interakciju između slobode izražavanja i drugih prava. Pet predmeta se ticalo člana 8, koji štiti pravo na poštovanje privatnog života (i na koji se podnosilac predstavke pozivao u okviru pritužbe na klevetu i narušavanje privatnosti od strane medija); tri predmeta su presuđena prema članu 11, koji štiti pravo na slobodu okupljanja (ovi predmeti su se prvenstveno ticali prava demonstranata na slobodu izražavanja); jedan predmet je presuđen prema članu 9, koji štiti pravo na slobodu vjeroispovijesti (predmet se ticao prava na izražavanje vjerskih osjećanja). Predmet koji se odnosio na bezbjednost novinara presuđen je po članu 2, koji štiti pravo na život, dok je predmet govora mržnje presuđen prema članu 3, koji štiti pravo na slobodu od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja.

Prva od dvije glavne presude odabrane za dubinsku analizu u ovom Biltenu, [OOO Memo protiv Rusije](#), tiče se pitanja da li javnom organu treba dozvoliti da tuži medijsku kuću koja ga kritikuje po osnovu klevete. Sud se u svojoj presudi bavi pitanjem da li je zaštita ugleda javnih organa legitiman cilj u skladu sa kojim se može ograničiti pravo na slobodu izražavanja i razmatra i pitanje tzv. SLAPP predmeta (akronim od

1 U sistemu Evropskog suda za ljudska prava, predmeti obavezno prolaze fazu prihvatljivosti. Ponekad to dovede do zasebne sudke odluke o tome da li je predstavka sudu podnijeta blagovremeno, da li je očigledno neutemeljen (što znači da ne postoji osnova za predmet) i da li ga treba odbaciti po drugim osnovama (na primjer, slučajevi govora mržnje mogu biti odbačeni kao „zloupotreba prava” prema članu 17. Konvencije). Pored presuda i odluka o prihvatljivosti, odbačeno je još 19 predmeta jer je postignuto prijateljsko poravnanje ili zato što je podnosilac predstavke prekinuo komunikaciju sa sudom.

Strategic Lawsuits Against Public Participation – strateške tužbe protiv učešća javnosti). U drugom predmetu koji se dubinski analizira, [NIT protiv Moldavije](#), Sud se bavi važnim pitanjem da li se licenca emitera koji se više puta oglušio o preduslov političke nepristrasnosti može oduzeti i – ukoliko može – kakvi su proceduralni zaštitni mehanizmi potrebni.

Ovaj bilten takođe rezimira još šest predmeta koji se tiču raznih drugih pitanja: pristupa informacijama; tzv. „pravo na zaborav“, novo područje jurisprudencije za Sud; klevete koju je počinio predsjednik države; zaštite od govora mržnje; slobode izražavanja sudija i njihovog prava da komentarišu pitanja od javnog interesa; srazmjernost odštete u predmetima klevete; i bezbjednosti novinara.

U 21 od 29 presuda prema članu 10, i u tri od četiri presude prema članu 8, Sud je utvrdio povredu Konvencije. Sud je takođe utvrdio povrede u predmetima prema članu 2. i članu 3, koji su se ticali prava na život i prava na slobodu od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja. Potonji predmet se tiče zaštite od govora mržnje i naglašava važnost dužnosti država da preduzmu efikasne korake da zaštite ljude od govora mržnje po svim osnovama, uključujući seksualnu orijentaciju, uz istovremenu zaštitu prava na slobodu izražavanja. Kontinuirana visoka stopa povreda u predmetima o kojima se odlučuje meritorno ukazuje na to da su nacionalne prakse u brojnim oblastima prava još uvijek često neusaglašene sa zahtjevima Evropskog suda za ljudska prava.

Veliko vijeće Suda – koje može razmatrati predmete koji pokreću ozbiljna pitanja u vezi sa tumačenjem Konvencije – odbilo je zahtjev za prosljeđivanje u predmetu *Vedat Şorli protiv Turske*, o kom se raspravlja u Biltenu br. 4, u kom je Drugo odjeljenje Suda konstatovalo da tužena država treba da ukine odredbu krivičnog zakona koja pruža posebnu zaštitu ugledu šefa države. To znači da je presuda Drugog odjeljenja u tom predmetu sada pravosnažna. Između februara i jula, Veliko vijeće je održalo ročišta u nekoliko drugih predmeta slobode izražavanja:

[Hurbain protiv Belgije](#) (presuda od 22. juna 2021, predstavka br. 57292/16; upućivanje prihvaćeno [11. oktobra 2021](#)), u vezi sa tzv. „pravom na zaborav“;

[Sančez protiv Francuske](#) (presuda od 2. septembra 2021, predstavka br. 45581/15; upućivanje prihvaćeno [17. januara 2022](#)), u vezi sa mjerom do koje se političar može smatrati odgovornim za sadržaj koji drugi objavljuju na njegovoj Facebook stranici;

[Makate protiv Litvanije](#) (predstavka br. 61435/19, predata Velikom vijeću [31. avgusta 2021](#)), u vezi sa žalbom autorke da je njena dječja knjiga koja sadrži LGBT+ bajke označena kao potencijalno štetna za djecu; i

[Halet protiv Luksemburga](#) (presuda od 11. maja 2021, predstavka br. 21884/18, upućivanje prihvaćeno [21. septembra 2021](#)), u vezi sa krivičnom presudom zviždača.

To znači da je trenutno – uz klimatske promjene i niz predmeta koji se tiču rata u Ukrajini – pravo na slobodu izražavanja jedna od glavnih kategorija predmeta pred Velikim vijećem.

Pregled najvažnijih predmeta slobode izražavanja

Šeks protiv Hrvatske, presuda od 3. februara 2022, predstavka br. 39325/20

Činjenice predmeta

Podnosilac predstavke – penzionisani političar koji je bio na nekoliko visokih političkih funkcija, uključujući funkciju potpredsjednika Vlade – podnio je zahtjev Hrvatskom državnom arhivu za pristup zbirci dokumenata koji su činili dio predsjedničke arhive. Naveo je da mu je potreban pristup dokumentima u vezi s knjigom koju je pisao o osnivanju Republike Hrvatske. Dokumenti su bili pod oznakom „Državna tajna – strogo povjerljivo“, a Državni arhiv je tražio od Kabineta predsjednika da odluči o zahtjevu. S druge strane, Kabinet predsjednice je zatražio mišljenje Ureda Vijeća za nacionalnu sigurnost, koji je savjetovao da bi omogućavanje uvida u pojedine dokumente nanijelo štetu nezavisnosti, integritetu i nacionalnoj bezbjednosti Republike Hrvatske i njenim vanjskim odnosima. Poslije toga, Kabinet predsjednika je skinuo oznaku tajnosti sa trideset i jednog od traženih dokumenata, ali je odbio da skine oznaku tajnosti sa preostalih dvadeset pet dokumenata, uključujući transkripte sa određenih sjednica Vijeća za odbranu i nacionalnu sigurnost, kao i određene zapisnike sa sastanaka tadašnjeg predsjednika Hrvatske i visokih stranih zvaničnika. Podnosilac predstavke je podnio žalbu Povjerenici za informiranje; povjerenica je lično pregledala dokumente i odbacila žalbu. Dalje sudske žalbe – uključujući Ustavnom sudu – bile su neuspješne.

Podnosilac predstavke se žalio Evropskom sudu za ljudska prava da mu je povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja.

Sudsko obrazloženje

Sud je prvo razmatrao da li predstavka potpada pod član 10. Ponovio je da član 10. ne daje pojedincu pravo na pristup informacijama koje posjeduje javni organ niti obavezuje Vladu da pruži informacije, ali da takvo pravo ili obaveza može nastati kada je pristup informacijama od ključnog značaja za pojedinca radi ostvarivanja prava na slobodu izražavanja (vidi [Magyar Helsinki Bizottság protiv Mađarske \[VV\]](#), predstavka br. 18030/11, 8. novembar 2016, st. 156). Ključni kriterijumi u ovoj odluci su (a) svrha zahtjeva za informacijama; (b) priroda traženih informacija; (c) uloga podnosioca predstavke; i (d) to da li su informacije bile spremne i dostupne. Sud je utvrdio da su svi navedeni kriterijumi ispunjeni: podnosilac predstavke je tražio pristup povjerljivim dokumentima kako bi iskoristio dobijene informacije u svrhu pisanja knjige; priroda informacija se ticala pitanja od javnog interesa; podnosilac predstavke je bio istraživač i autor literature o pitanju od javnog značaja; tražena dokumentacija je bila spremna i dostupna. To je značilo da je zahtjev potpadao pod član 10.

Sud je takođe odbacio prethodni prigovor Vlade na osnovu člana 35. st. 3(b) Konvencije da podnosilac predstavke nije pretrpio značajnu nepovoljnost tj. štetu, jer je omogućen uvid u trideset

i jedan od pedeset i šest povjerljivih dokumenata i podnosilac predstavke je mogao napisati knjigu. Sud je uzeo u obzir tvrdnju podnosioca predstavke da je uskraćivanje pristupa dovelo do kašnjenja i da je zbog toga morao sprovesti dalje istraživanje; kao i da je podnosilac predstavke smatrao da je objavljeni rad nepotpun i da je bio riješen da ga dopuni ako mu se u nekom trenutku omogući pristup povjerljivim dokumentima. Pored toga, Sud je smatrao da je predmet pokrenuo važna pitanja principa i da ga ne treba odbaciti na osnovu navodnog razloga da podnosilac predstavke nije pretrpio značajnu nepovoljnost tj. štetu.

U osvrtanju na činjenične okolnosti predmeta, Sud je konstatovao da se zahtjev odnosi na povjerljive informacije u vezi sa osjetljivim dijelom novije hrvatske istorije. Sud je primjetio da je nacionalna bezbjednost koncept koji se razvija i zavisi od konteksta i da državama treba pružiti široku slobodu procjene kada utvrđuju šta predstavlja rizik za nacionalnu bezbjednost u zemlji u određenom trenutku. Isto tako, Sud je naglasio da koncepte „nacionalne bezbjednost” i „javne bezbjednosti” treba primjenjivati uzdržano, tumačiti restriktivno i uvoditi kao element samo tamo gdje se pokaže da je to zaista neophodno. Sud je takođe primjetio da su koncepti zakonitosti i vladavine prava u demokratskom društvu ključni u utvrđivanju pitanja kao što je ovo, a da su pravičnost postupka i procesne garancije za podnosioca predstavke faktori koje treba uzeti u obzir.

Sud je primijetio da ništa u spisima predmeta ne ukazuje na to da nadležni organi nijesu izvršili analizu srazmjernosti. Zahtjev podnosioca predstavke su pažljivo procijenili službenici iz pet različitih državnih organa; traženu dokumentaciju su direktno pregledala najmanje dvojica. Sud je nadalje konstatovao da je odluka predsjednika kojom se odbija skidanje oznake tajnosti sa pojedinih traženih dokumenata zasnovana na mišljenju specijalizovanog tijela za rješavanje pitanja nacionalne bezbjednosti i da su je na kraju revidirali i potvrdili Povjerenica za informiranje, Visoki upravni sud i Ustavni sud. To je bilo u skladu sa potrebnim procesnim zaštitnim mehaniz-

mima. Sud je prepoznao da državni organi nijesu pružili detaljne razloge za odbijanje pristupa, ali smatrao je da je to razumljivo pošto bi davanje detaljnih razloga moglo otkriti pitanja nacionalne bezbjednosti o kojima je riječ. Sud je zaključio da pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja nije povrijeđeno.

Napomena. Sada je u praksi Suda ustaljeno da pravo na slobodu izražavanja uključuje pravo na pristup informacijama u posjedu javnih organa kada je to neophodno za ostvarivanje prava na slobodu izražavanja. Istraživač koji piše knjigu, novinar koji piše članak ili nevladina organizacija koja istražuje za izvještaj mogu se osloniti na član 10. Konvencije kada traže pristup informacijama ako je riječ o pitanju od javnog interesa i ako su informacije o kojima se radi u razumnoj mjeri na raspolaganju. Ova presuda naglašava da kada se informacije mogu legitimno uskratiti – na primjer, zato što bi njihovo objavljivanje nanijelo štetu nacionalnoj bezbjednosti – pružanje detaljnih razloga za uskraćivanje može biti teško. Kada je to slučaj, procesni zaštitni mehanizmi dobijaju posebnu važnost. Zatraženo je mišljenje specijalizovanih tijela, a po žalbi je i sama Povjerenica za informiranje pregledala dokumente i složila se da ne mogu biti objavljeni. Iako će podnosilac predstavke vjerovatno sumnjati da „nešto kriju”, na kraju krajeva, u demokratiji vođenoj vladavinom prava javnost treba da može da vjeruje u takve procesne zaštitne mehanizme, naravno pod uslovom da su nezavisni i nepristrasni. Sud nije utvrdio nikakvu grešku u pristupu domaćih državnih organa.

Mediengruppe Österreich GmbH.
protiv Austrije, presuda od 26. aprila
2022, predstavka br. 37713/18

Činjenice predmeta ■

Podnosilac predstavke, vlasnik dnevnih novina, objavio je izvještaj o sastanku koji je održan između kandidata na nacionalnim predsjedničkim izborima i njemačkog dnevnog

lista Bild. U članku se navodi da je na sastanku kandidatu pokazana fotografija iz 1987. godine na kojoj su bili kandidatov menadžer kancelarije i njegov brat na „desničarskom“ okupljanju. U članku se brat menadžera kancelarije spominje kao „osuđivani neonacista“. U članku se navodi da je menadžer kancelarije imao manje od 18 godina u vrijeme fotografije, da nije osuđen niti prijavljen policiji, kao i da je percipiran kao „Mitläufer“ („sljedbenik“) desničarske scene tog vremena. Brat menadžera kancelarije je pokrenuo postupak protiv novina u kom je tražio zabranu objavljivanja fotografija bez njegovog pristanka i uložio prigovor na to da ga nazivaju osuđivanim neonacistom i sličnim izrazima. Tvrdio je da – iako je osuđen 1995. godine – bio je pušten na uslovnu slobodu 1999. godine i da se od tada reintegrirao u društvo, osnovao porodicu i našao redovan posao. Njegov predmet su odbacili niži sudovi, ali Vrhovni sud je presudio u njegovu korist i zabranio novinama da „objavljuju slike... bez njegovog pristanka, ako se istovremeno u pratećem članku naziva osuđivanim neonacistom i/ili se o njemu navode izjave sa ekvivalentnim značenjem.“

Podnosioci predstavke su se žalili Evropskom sudu za ljudska prava na povredu njihovog prava na slobodu izražavanja.

Sudsko obrazloženje

Sud je na početku ponovio opšte principe koji se primjenjuju u predmetima kao što je ovaj. Potrebno je uspostaviti pravičnu ravnotežu između prava kompanije podnosioca na slobodu izražavanja i slobode informisanja javnosti s jedne strane i prava pojedinca na poštovanje privatnog života i zaštitu ugleda, s druge strane. Kako je uspostavljeno u praksi Suda, kriterijumi koji se primjenjuju u postizanju pomenute ravnoteže uključuju: da li članak doprinosi raspravi od javnog značaja; stepen ozloglašenosti dotične osobe; tema medijskog izvještaja; prethodno ponašanje dotične osobe; sadržaj, oblik i posljedice objavljivanja; i, gdje je prikladno, okolnosti u kojima su fotografije snimljene (vidi, između ostalog,

[Fon Hanover \(br. 2\) protiv Njemačke](#), podnesak br. 40660/08 i 60641/08, 7. februar 2012, st. 108–113; i [Axel Springer AG protiv Njemačke](#), predstavka br. 39954/08, 7. februar 2012. godine, st. 89–95). Za predstavke podnijete na osnovu člana 10, Sud takođe ispituje način na koji su informacije dobijene i njihovu istinitost, kao i težinu izrečene kazne (vidi [Couderc i Hachette Filipacchi Associés protiv Francuske](#), predstavka br. 40454/07, 10. novembar 2015, st. 93). Sud je takođe naglasio da tamo gdje su državni organi utvrdili ravnotežu između konkurentskih prava, u skladu sa kriterijumima uspostavljenim u praksi Suda, bili bi potrebni čvrsti razlozi da se stav Suda zamjeni stavom domaćih sudova.

Primjenjujući ove kriterijume na trenutni predmet, Sud je prvo utvrdio da je opšta tema članka bila od posebnog javnog interesa u vrijeme objavljivanja. Međutim, Sud je primijetio da nije bilo direktne veze između predsjedničkog kandidata i brata njegovog menadžera kancelarije, osim toga što je menadžer kancelarije prisustvovao neonacističkom skupu 1987. godine. Domaći sudovi su ovu tačku opširno preispitali, a Evropski sud je odlučio da može prihvatiti njihov zaključak da objavljivanje fotografije sa nepotpunim pratećim tekstom nije doprinijelo debati o izborima.

Sud je dalje konstatovao da je – iako je brat menadžera kancelarije zasigurno bio ozloglašen u vrijeme presude – od tada prošlo dvadeset godina i da nije bilo nikakvih naznaka da je želio publicitet poslije puštanja na slobodu. Iako se Sud složio da postupci protiv neonacista čine važan dio sudske istorije u Austriji, smatrao je da se ne može automatski zaključiti da je ozloglašenost okrivljenih ostala nepromijenjena tokom proteklih godina. Sud je konstatovao da se brat menadžera kancelarije reintegrirao u društvo poslije puštanja na slobodu i da nije više bio osuđivan.

Osvrnuvši se na način dobijanja informacija i njihovu istinitost, Sud je konstatovao da kada se objavi slika osuđivanog lica poslije izlaska iz zatvora, prateći tekst mora biti potpun i ta-

čan. List je brata menadžera kancelarije nazvao osuđivanim neonacistom, ali nije naveo da je presuda donijeta 1995. godine i da brat od tada nije bio osuđivan. To je značilo da je informacija istinita, ali da je nepotpuna. Važan faktor je bila činjenica da je od presude prošlo dvadeset godina, kao i činjenica da je presuda u međuvremenu izbrisana iz njegove kaznene evidencije. Sud je naglasio da postoji važan društveni interes za reintegraciju u društvo osoba koje su puštene iz zatvora poslije izdržane kazne, kao i njihov legitimni interes nakon određenog vremenskog perioda da se više ne suočavaju sa svojom osuđujućom presudom. Naposljetku, Sud je primijetio da je težina izrečene kazne bila blaga – nije dosuđena nikakva naknada niti je izrečena novčana kazna. Iz navedenih razloga i uzimajući u obzir polje slobodne procjene dato državama u procjeni neophodnosti uplitanja u slobodu izražavanja, Sud je zaključio – većinom od četiri prema tri glasa – da nije došlo do povrede prava na slobodu izražavanja.

Napomena: Ovo je bila presuda četiri prema tri, uz izraženo neslaganje sudije Gere Martins, kojoj su se pridružili sudije Vehabović i Motok, a koji su tvrdili da javnost ima pravo da zna o neonacističkoj prošlosti osobe koja je možda još uvijek bliska predsjedničkom kandidatu (ona piše da je „glasač koji ima pristup svim relevantnim informacijama bolje pozicioniran i slobodniji da bira između dva ili više kandidata od glasača koji nema te informacije“). Iza njenog argumenta stoji snažna moralna težnja, ali presuda je ostala ista. S pravnog aspekta, vjerovatno je bolje da fokus bude na razlici između ove presude i ključnog predmeta „prava na zaborav“ [M.L. i V.V. protiv Njemačke](#) (predstavke br. 60798/10 i 65599/10, 28. jun 2018, objavljeno u Biltenu br. 4), u kom je utvrđeno da kada osuđeni kriminalci žele medijsku pažnju ne mogu očekivati da njihova kriminalna prošlost bude brzo „zaboravljena“. Nasuprot tome, u ovom se slučaju dotični pojedinac reintegrirao u društvo, izbjegavao medijsku pažnju i presuda je izbrisana iz njegove kaznene evidencije. U interesu društva je da osobe koje su počinile krivično djelo mogu da budu rehabilitovane.

Mesić protiv Hrvatske, presuda od 5. maja 2022, predstavka br. 19362/18

Činjenice predmeta

Podnosilac predstavke, koji je bio predsjednik Republike Hrvatske od 2000. do 2010, naloženo je da plati odštetu od 6.600 eura advokatu zbog klevete. Advokat, koji je živio u Francuskoj, podnio je krivičnu prijavu francuskim sudovima protiv 11 hrvatskih državljana, uključujući podnosioca predstavke, u vezi sa dvije tačke za pokušaj ubistva njegovog klijenta i jednu za pokušaj iznude. Među okrivljenima je bila i osoba poznata u hrvatskim medijima kao šef mafije. Hrvatski mediji su izvještavali o krivičnoj prijavi, opisujući podnosioca predstavke kao „neku vrstu političkog zaštitnika osobe koja je naručila ubistvo“. Mediji su kontaktirali s advokatom, ali je on rekao da prema francuskom zakonu ne može ulaziti u detalje o prijavi. Na konferenciji za medije, predsjednik je negirao da je umiješan u ubistvo i rekao da advokat koji je podnio tužbu treba da posjeti psihijatra. Ova izjava je objavljena na zvaničnoj stranici predsjednika Hrvatske, kao i u medijima. Advokat je tužio predsjednika za klevetu. Hrvatski sudovi su presudili u korist advokata, smatrajući da mu je narušena čast i ugled, kao i profesionalni i moralni kredibilitet, i dosudili su mu naknadu. Žalbe su odbijene, a podnosilac predstavke se žalio Evropskom sudu za ljudska prava jer mu je povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja.

Sudsko obrazloženje

Prije svega, Sud je smatrao da namjera podnosioca predstavke nije bila da samo uvrijedi advokata – želio je da negira ozbiljne optužbe na svoj račun i pokušavao je da prenese informacije ili ideje. Zato je njegova izjava potpala u okvir zaštićenog izražavanja prema članu 10. Sud je takođe smatrao da je izjava podnosioca predstavke dovoljno ozbiljna da predstavlja uplitanje u advokatov privatni život, budući da je

podstakla predrasude prema njemu i u profesionalnom i u društvenom okruženju.

Sud je nadalje razmotrio da li presuda za klevetu ipak može predstavljati legitimno uplitanje u pravo na slobodu izražavanja, a posebno da li je to „neophodno u demokratskom društvu“ i da li je pravo na slobodu izražavanja pravično izbalansirano sa pravom na poštovanje privatnog života. Sud je primijetio da domaći sudovi nijesu primijenili relevantne kriterijume – da li je doprinijeto raspravi od javnog interesa; ozloglašenost dotične osobe; njegovo ili njeno prethodno ponašanje; sadržaj, oblik i posljedice predmetne izjave; i težinu izrečene kazne (kao što je navedeno u [Axel Springer AG protiv Njemačke](#), predstavka br. 39954/08, 7. februar 2012, st. 78–95, [Couderc i Hachette Filipacchi Associés protiv Francuske](#), predstavka br. 40454/07, 10. novembar 2015, st. 82–93) – i zato ih je sam primijenio. Sud je dodao da su status podnosioca predstavke kao najvišeg državnog zvaničnika i status advokata kao zastupnika takođe bili važni.

Sud je naglasio da advokat nije bio javna ličnost; da nije davao nikakve javne izjave u vezi sa podnosiocem predstavke; i da nije svjesno ušao u javnu sferu. Zato se nije moglo očekivati da će tolerisati veći stepen kritike od običnog pojedinca. Iako je podnosilac predstavke imao pravo da se brani od optužbi, otišao je dalje od toga i odlučio je da uvrijedi advokata. Tom prilikom nije dao nikakav doprinos raspravi o pitanju od javnog interesa i prešao je granice prihvatljive kritike. Sud je naglasio da je podnosilac predstavke u to vrijeme bio predsjednik države, čije su komentare prenijeli različiti mediji i time je nanijeta veća šteta ugledu advokata. Sud je dalje naglasio status advokata kao zastupnika i uzeo u obzir pojavu uznemiravanja, prijetnji i napada na advokate u brojnim zemljama, pa je konstatovao da izjave poput izjave podnosioca predstavke često mogu djelovati kao prijetnja kojom se advokati sprječavaju da obavljaju svoje profesionalne dužnosti. Naposljetku, Sud je uzeo u obzir da advokat nije mogao odgovoriti

na navode podnosioca predstavke, budući da je morao poštovati obavezu čuvanja službene tajne. Iz navedenih razloga, zaključak o kleveti nije predstavljao povredu prava podnosioca predstavke na slobodu izražavanja. Sud je utvrdio da je dosuđena naknada bila opravdana u datim okolnostima, iako je bila relativno visoka.

Odvojeno od toga, Sud je utvrdio da je dužina žalbenog postupka – četiri godine i sedam mjeseci na dva stepena nadležnosti – bila prekomjerna i da je prekršila kriterijum iz člana 6. Konvencije da se postupak sprovede u razumnom roku.

Napomena: Djeluje kao da pojedini političari misle da im upotreba grubog rječnika pomaže da se povežu sa biračkim tijelom. Ali to ima cijenu: postavlja temelj za zaoštavanje stavova i, kako je Sud istakao, legitimizuje napade na advokate i druga lica koja se zalažu za nepopularne ciljeve, kao što su branitelji ljudskih prava i nezavisni novinari. Sud ne vidi nikakvu vrijednost u zaštiti takvog rječnika. Jedan pristup – primijenjen u predmetu [Rujak protiv Hrvatske](#), br. 57942/10, odluka od 2. oktobra 2012, za koju je Vlada pozvala Sud da ovdje koristi – je smatranje da rječnik koji koristi predsjednik u potpunosti spada izvan zone člana 10. (u predmetu [Rujak](#), Sud je smatrao da „pojedini oblici izražavanja, poput vulgarnog i nepristojnog izražavanja, nemaju ključnu ulogu u izražavanju ideja“ i proglasio je neprihvatljivom *ratione materiae* predstavku vojnika osuđenog za uvredu nadređenog na osnovu funkcionalnog imuniteta). Sud ovdje nije otišao tako daleko, ali je ipak smatrao da je lična uvreda upućena advokatu prevazišla granice prihvatljive kritike i da nije doprinijela raspravi o pitanju od javnog interesa. Sud ne cijeni besmisleni upotrebu grubog rječnika; „uvrjedljive“ i „šokantne“ izjave su zaštićene – prema [Hendisajd protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) – samo kada služe za prenošenje šire poente u vezi sa pitanjem od javnog interesa i kada predmetna izjava ne prelazi granicu prijeko koje postaje neopravdano uvrjedljiva.

Oganezova protiv Jermenije,
presuda od 17. maja 2021, podnesak
br. 71367/12

Činjenice predmeta

Podnositeljka predstavke je poznata aktivistkinja za prava lezbejki, homoseksualaca, biseksualnih i transrodnih (LGBT) osoba. Aktivistkinja se često pojavljivala u medijima, a poslije emitovanja intervjua u kom je govorila o svom učešću u Povorci ponosa, postala je predmet onlajn kampanje mržnje, zastrašivanja i prijetnji. Ubrzo nakon toga, desilo se nekoliko incidenata u kom su ekstremni desničari ušli u kafić kog je ona suvlasnica i maltretirali ljude u lokalu i ispred njega. Zatim je u lokalu podmetnut požar koji je rezultirao policijskom istragom i podignutim optužnicama protiv dva ekstremna desničara. Poslije podmetanja požara u lokalu je bilo još nekoliko incidenata, uključujući pisanje homofobičnih grafita, vandalizovanje lokala kukastim krstovima i drugim desničarskim simbolima i još desničarskih okupljanja u cilju zastrašivanja. Napravljena je Facebook grupa pod nazivom „Ne homoseksualnosti“, u kojoj su objavljene fotografije podnositeljke predstavke i drugih aktivista uz nekoliko komentara mržnje, uključujući to da podnositeljka predstavke „treba da umre“, „treba da bude spaljena“ i „[treba] je staviti u električnu stolicu“. YouTube snimak podmetanja požara je takođe privukao homofobične komentare i prijetnje smrću. Podnositeljka predstavke je zatražila policijsku zaštitu, koja je pružena, ali samo na pet dana. Pojedini parlamentarci i visoko pozicionirani političari su podržali napade. Zatim je podnositeljka predstavke napustila zemlju i dobila azil u Švedskoj na osnovu toga što je bila proganjana zbog seksualne orijentacije. Dvije osobe su proglašene krivima za napade, ali su osuđene samo na uslovnu kaznu, a kasnije su amnestirane. Podnositeljka predstavke se žalila Evropskom sudu za ljudska prava, tvrdeći da je došlo do povrede članova 3, 8. i 14. Konvencije, u vezi sa pravom na slobodu od nečovječnog ili ponižavajućeg

postupanja; pravom na poštovanje privatnog života; i pravom na uživanje prava iz Konvencije na slobodu od diskriminacije.

Sudsko obrazloženje

Ovaj siže se fokusira na aspekte govora mržnje ovog predmeta.

Sud je prvo raspravljao o tome da li je postupanje prema podnositeljki predstavke prešlo prag iz člana 3, koji predviđa pravo na slobodu od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja. Sud je ponovio da postupanje koje ponižava ili omalovažava pojedinca, bilo u očima drugih ili u očima žrtve, pokazujući nepoštovanje ili umanjujući njegovo ili njeno ljudsko dostojanstvo, ili postupanje koje izaziva osjećaj straha, tjeskobe ili inferiornosti koja može slomiti moralni i fizički otpor pojedinca može da se okarakterise kao ponižavajuće. Neprekidna i agresivna homofobična kampanja protiv podnositeljke predstavke, uključujući govor mržnje, dostigla je ovaj prag, posebno imajući u vidu cjelokupni negativni sentiment prema LGBT zajednici u Jermeniji. Ovo je dodatno pogoršano reakcijom policije, koja je preduzela zaštitne mjere više od nedjelju dana nakon što ih je ona zatražila i ukinula zaštitu poslije samo pet dana. Iako je odgovor državnih organa na podmetanje požara bio brz i razumno ekspeditivan, policija je ignorisala jasnu homofobičnu namjeru napada i optužnice su podignute samo za „namjerno oštećivanje imovine“. Prema tome, zanemaren je motiv mržnje za podmetnuti požar, zbog čega je ovaj osnovni aspekt krivičnog djela bio nevidljiv i bez kriminalnog značaja. Sud je smatrao da je takva ravnodušnost prema motivu ravna zvaničnom odobravanju ili čak saučesništvu u zločinima iz mržnje.

Sud je naročito kritičan prema reakciji državnih organa na kampanju homofobičnog govora mržnje i zastrašivanja koje je podnositeljka predstavke pretrpila poslije podmetnutog požara. Zloupotreba usmjerena protiv podnositeljke predstavke na društvenim mrežama uključivala

je brojne direktne pozive na nasilje, kao i generalno homofobične komentare. Podnositeljka je dostavila to policiji, koja nije ništa preduzela tim povodom. Sud je naveo da iako ne mora svaki slučaj govora mržnje dovesti do krivičnog gonjenja i kažnjavanja, država ipak ima pozitivnu dužnost da preduzme određene mjere. Sud je ponovio da napadi na osobe počinjeni vrijeđanjem, ismijevanjem ili klevetanjem određenih grupa stanovništva mogu biti dovoljni da državni organi favorizuju borbu protiv govora mržnje. Kada govor mržnje dosegne do nivoa da ugrožava fizički ili psihički integritet osobe, samo efikasni krivično-pravni mehanizmi mogu osigurati adekvatnu zaštitu i služiti kao sredstvo odvratanja. Sud je zaključio da su komentari mržnje u ovom predmetu sadržavali neskrivene pozive na nasilje protiv podnositeljke predstavke, što je zahtijevalo zaštitu krivičnim zakonom. Imajući u vidu stvarne činove nasilja – uključujući požar u lokalu i naknadne homofobične napade na podnositeljku predstavke – državni organi su morali još ozbiljnije da shvate komentare mržnje objavljene na društvenim mrežama. Umjesto toga, parlamentarci i visoko pozicionirani političari javno su davali netolerantne izjave kojim su podržali podmetnuti požar. Sve vrijeme, državni organi nijesu adekvatno reagovali na homofobični govor mržnje protiv podnositeljke predstavke. Iz svih navedenih razloga, Sud je jednoglasno zaključio da je došlo do povrede člana 3. u korelaciji sa članom 14.

Napomena: Ovaj predmet je jedan od malobrojnih u kojima je govor mržnje bio takve težine da potpada pod član 3. Konvencije, koji zabranjuje nečovječno ili ponižavajuće postupanje. Kako je Sud zaključio, „kada postupanje ponižava ili omalovažava pojedinca, bilo u očima drugih ili u očima žrtve, pokazujući nepoštovanje ili umanjujući njegovo ili njeno ljudsko dostojanstvo, ili izaziva osjećaj straha, tjeskobe ili inferiornosti koja može slomiti moralni i fizički otpor pojedinca, može da se okarakteriše kao ponižavajuće i da potpada pod zabranu iz člana 3” – čak i kada nema nikakvih fizičkih povreda. Primjetno je da se i ostali

predmeti gdje je Sud utvrdio da je govor mržnje toliko ozbiljan da se tiče člana 3. (na primjer, [Iden-toba i drugi protiv Gruzije](#), predstavka br. 73235/12, 12. maj 2015, i [M.C. i A.C. protiv Rumunije](#), predstavka br. 12060/12, 12. april 2016) takođe tiču govora mržnje protiv LGBT osoba. Kako je izvijestila Parlamentarna skupština Savjeta Evrope, došlo je do značajnog porasta govora mržnje protiv LGBT osoba i drugih zločina iz mržnje u brojnim zemljama, uključujući – što je šokantno – od strane političkih ličnosti i lidera, uključujući predstavnike vlade ([Borba protiv rastuće mržnje prema LGBTI osobama u Evropi, Rezolucija 2417 \(2022\)](#)). Konstatujući da takav govor mržnje krši član 3. Konvencije – kao ozbiljna povreda Konvencije – Sud šalje snažan signal državama da se moraju više angažovati u njegovom krivičnom gonjenju i generalno obezbijediti da svi ljudi pod njihovom nadležnošću mogu da uživaju svoja prava bez diskriminacije.

Zurek protiv Poljske, presuda od 16. juna 2022, predstavka br. 39650/18

Činjenice predmeta

Podnosilac predstavke je sudija i bivši portparol Okružnog suda u Krakovu i član Nacionalnog sudskog savjeta (NSS). NSS je ustavno tijelo koje ima zadatak da čuva nezavisnost sudova i sudija; jedna od njegovih primarnih funkcija je ocjenjivanje i predlaganje kandidata za postavljanje na pravosudne funkcije za sve nivoe i vrste sudova. Podnosilac predstavke je ponovo izabran 2014. godine na mandat od četiri godine i postavljen za portparola. Kao takav, često se pojavljivao u medijima i učestvovao na sastancima skupštinskih odbora. Počevši od 2015, u poljsko pravosuđe su uvedene dalekosežne promjene, navodno kako bi se povećala efikasnost sprovođenja pravde i kako bi izbor članova NSS bio demokratičniji. Oko toga se vodila žestoka javna rasprava u okviru koje je vlada finansirala bilbord kampanju u kojoj su se naglašavale navodne neetičke ili neza-

konite aktivnosti nekolicine sudija. Podnosilac predstavke je učestvovao u javnim raspravama, oštro kritikujući predložene reforme – u svoje i u ime NSS, čiji je portparol bio. Godine 2017. donijet je zakon koji predviđa da sudijske članove NSS bira parlament i da aktivnim članovima prestaje mandat. Zakon je naišao na nacionalnu i međunarodnu osudu. Zakon je stupio na snagu i podnosiocu predstavke je prestao mandat u NSS. Kako je tekla javna rasprava oko zakona, a podnosilac predstavke se često pojavljivao u medijima, bio je podvrgnut nizu drugih mjera, uključujući 17-mjesečnu antikorupcijsku reviziju; inspekciju njegovog rada u Okružnom sudu u Krakovu; skidanje tajnosti sa njegove finansijske prijave za 2018. godinu; i nekoliko disciplinskih postupaka koji su bili u toku u vrijeme njegove predstavke pred Sudom. Takođe je smijenjen sa pozicije portparola Okružnog suda u Krakovu. Podnosilac predstavke se žalio Evropskom sudu za ljudska prava na povredu prava na slobodu izražavanja i prava na pravično suđenje. Ovaj rezime se fokusira na njegovu pritužbu u vezi sa pravom na slobodu izražavanja.

Sudsko obrazloženje

O cjenjujući da li je došlo do uplitanja u pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja, Sud je konstatovao ukupnost svih koraka koji su preduzeti protiv njega, umjesto svakog pojedinačno: njegovo otpuštanje sa funkcije portparola, reviziju, inspekciju rada i skidanje tajnosti sa njegove finansijske prijave. U pogledu prestanka mandata, Sud je konstatovao da je to uticalo na sve članove NSS, a ne samo na podnosioca predstavke. Sud je nadalje uzeo u obzir širi kontekst slabljenja nezavisnosti pravosuđa u zemlji, kako je utvrdio i u prethodnim presudama. Uzimajući sve navedeno u obzir, Sud je zaključio da postoji jasna uzročna veza između ostvarivanja prava na slobodu izražavanja podnosioca i mjera koje su državni organi preduzeli protiv njega.

Sud je zatim razmotrio da li je uplitanje u slobodu izražavanja podnosioca predstavke bilo

opravdano. Sud je konstatovao da su uplitanja bila propisana zakonom, ali je izrazio sumnju u to da li su imala legitiman cilj. Sud je fokusirao analizu na to da li je uplitanje bilo neophodno u demokratskom društvu. Sud je podsjetio da opšti principi koji se odnose na pravo na slobodu izražavanja sudija, kako je navedeno u predmetu [Baka protiv Mađarske](#) (predstavka br. 20261/12, 23. jun 2016), zahtijevaju da sudije primjene maksimalnu diskreciju kako bi očuvale svoj imidž nepristrasnih sudija u konkretnim slučajevima, ali da sva ograničenja izjava koje daju u vezi sa funkcionisanjem pravosudnog sistema treba da se pažljivo ispituju. Sud je takođe podsjetio na „zastrašujući efekat“ koji strah od kazne ima na korišćenje slobode izražavanja, posebno na druge sudije koji žele da učestvuju u javnoj raspravi o pitanjima koja se odnose na sprovođenje pravde i pravosuđe.

Primjenjujući ove principe na slučaj podnosioca predstavke, Sud je primijetio da je podnosilac izrazio svoje stavove o zakonodavnim reformama u profesionalnom svojstvu kao sudski član NSS i kao njegov portparol. Zato je imao ne samo pravo, već i dužnost da se izjasni. Kada sudija daje izjave u ime sudskog vijeća, udruženja ili drugog predstavničkog tijela pravosuđa, zaštita koja se pruža tom sudiji treba da bude pojačana. Sud je nadalje podsjetio da instrumenti Savjeta Evrope prepoznaju da je svaki sudija odgovoran za promovisanje i zaštitu nezavisnosti pravosuđa, kao i da pravosuđe treba da se konsultuje i uključi u pripremu zakona koji se odnose na funkcionisanje pravosudnog sistema. Sud je primjetio da podnosilac predstavke ni u jednom trenutku nije kritikovao druge članove pravosuđa, već da su njegovi komentari bili isključivo ograničeni na funkcionisanje pravosudnog sistema. Njegove izjave nijesu išle dalje od puke kritike iz strogo profesionalne perspektive.

Sud je konstatovao da djeluje da su sve mjere preduzete protiv podnosioca predstavke bile reakcija na njegove izjave i da predstavljaju uznemiravanje: revizija je trajala sedamnaest mjeseci i bila je procesno upitna i nije dala konkretne

rezultate; inspekcija rada podnosioca predstavke uslijedila je dan pošto je primio anonimno pismo u kom se autor žalio na kritičke komentare podnosioca o reformi pravosuđa; njegovo razrješenje s mjesta portparola Okružnog suda desilo se bez potrebnih konsultacija i samo nekoliko dana pošto je ministar pravde postavio novog predsjednika Okružnog suda u Krakovu; a sa finansijske prijave podnosioca je skinuta tajnost bez navođenja razloga. Sud je smatrao da se ove mjere zajedno mogu posmatrati kao strategija koja ima za cilj zastrašivanje ili čak učutkivanje podnosioca predstavke. Sud je smatrao da su te mjere nesumnjivo imale „zastrašujući efekat“ i da su sigurno obeshrabrile ne samo njega, već i druge sudije da učestvuju u javnoj raspravi o zakonskim reformama. Ništa od navedenog nije bilo „neophodno u demokratskom društvu“; Sud je zato konstatovao povredu prava na slobodu izražavanja.

Napomena: Sud se eksplicitno poziva na [Veliku povelju za evropske sudije](#), skup osnovnih principa koji se tiču nezavisnosti, nepristrasnosti i kompetentnosti sudija koji je izradilo Konsultativno vijeće evropskih sudija, koje navodi da je „svaki sudija odgovoran za promovisanje i zaštitu sudske nezavisnosti“. Sud takođe citira [Sofijsku deklaraciju o nezavisnosti i odgovornosti pravosudnog sistema](#) Evropske mreže pravosudnih savjeta, koja propisuje „kolektivnu dužnost evropskog pravosuđa da jasno i uvjerljivo izrazi protivljenje prijedlozima vlade koji imaju tendenciju da naruše nezavisnost pojedinačnih sudija ili pravosudnih savjeta“. Kako Sud ističe, podnosilac predstavke je imao dužnost da protestuje protiv prijetnji nezavisnosti pravosuđa, i kao sudija i posebno sa svog položaja portparola okružnog suda i portparola Nacionalnog sudskog savjeta. Sud je zato jednoglasno utvrdio da je kampanja odmazde i kleveta s kojom se suočio podnosilac povrijedila njegovo pravo na slobodu izražavanja. Domaći organi su nastavili kampanju protiv njega: 30. maja je objavljeno da se podnosilac predstavke suočava sa [64 nove disciplinske prijavae](#). Ovo je materijal za razmišljanje za Komitet ministara u nadzoru izvršenja presuda.

Drusiotis protiv Kipra, presuda od 5. jula 2022, predstavka br. 42315/15

Činjenice predmeta

Podnosilac predstavke je novinar nacionalnog lista koji objavljuje redovnu kolumnu u kojoj komentariše aktuelna politička dešavanja. List je objavio članke u kojima se komentariše produženje ugovora visoko pozicioniranog advokata u državnoj advokatskoj kancelariji nakon starosne granice za odlazak u penziju. Primjećeno je da – iako su takva imenovanja u prošlosti smatrana „neprihvatljivim oblikom političkog favorizovanja“ – vlada je ovo branila kao pitanje „od javnog interesa“. U svojoj kolumni, podnosilac predstavke je oštro prokomentarisao ovo pitanje, navodeći da se advokat „dodvoravao“ predsjedniku Predstavničkog doma kako bi bio imenovan za državnog tužioca i citirajući iz knjige koju je advokat napisao uz insinucije da je advokat paranoičan. Advokat je potom tužio za klevetu, tvrdeći da je članak maliciozno napisan kako bi se narušio njegov ugled i mišljenje javnosti o njemu. Domaći sud je presudio u njegovu korist i dosudio mu 25.000 eura odštete, kao i naknadu sudskih troškova od 3.472,59 eura. Žalba novinara je odbačena. Podnosilac predstavke se žalio Evropskom sudu za ljudska prava jer mu je povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja.

Sudsko obrazloženje

Sud je konstatovao da se predmet odnosi na sukob prava podnosioca predstavke na slobodu izražavanja, koje je zaštićeno članom 10. Konvencije, i prava advokata na zaštitu ugleda prema članu 8. Sud je prihvatio da je članak podnosioca predstavke, time što je predstavio advokata kao ulizicu i negativno komentarisao produženje njegovog mandata, mogao da ukalja njegovu reputaciju i da je prouzrokovao predrasude u njegovom profesionalnom i društvenom okruženju. Ovo je doseglo potrebni nivo ozbiljnosti da bi se uključila prava advokata prema članu 8.

Sud je potom razmotrio da li je članak doprinio raspravi od opšteg interesa. Napominjući da je objavljena ubrzo nakon objavljivanja odluke Vijeća ministara o produženju advokatske službe, što je odluka koja je izazvala značajne kontroverze i političke rasprave i koju su komentarisali i drugi mediji, Sud je ocijenio da jeste. Sud je takođe konstatovao da se advokat može uporediti sa javnom ličnošću. Bio je viši državni službenik koji je i sam ušao u javnu sferu čestim komentarisanjem raznih tema u medijima, a razmatran je za funkciju državnog tužioca, čemu je težio. Zbog toga se otvorio za pomno preispitivanje postupaka i trebalo bi da ispolji veći stepen tolerancije na kritiku od običnih pojedinaca.

Što se tiče prirode uvredljivih primjedbi i njihove činjenične zasnovanosti, Sud je primijetio da se one ne odnose na privatni život advokata, već na njegov profesionalni rad, i da su iznesene u kontekstu žučne političke rasprave. Novinska kolumna podnosioca predstavke bila je namijenjena komentarisanju takvih pitanja. Drugi su izrazili slične dileme, mada na manje ekstreman način, a zaista oštre i grube izraze podnosioca predstavke treba tumačiti u ovom širem kontekstu. Domaći sudovi nijesu zaista uključili ove faktore u svoju procjenu. Podnosilac predstavke je odlučio da prenese svoju oštru kritiku u zajedljivom i ironičnom stilu, koji je, prema njemu, imao za cilj da izazove kontroverzu, provocira javnost i privuče pažnju. Kolumna nije objavljena maliciozno. Sud je ponovio da novinari mogu preuveličavati i čak provocirati, da određeni izrazi koji privlače pažnju sami po sebi ne postavljaju pitanje prema praksi Suda, kao i da je stil dio komunikacije koji je zaštićen zajedno sa sadržajem izražavanja.

Sud je dalje naglasio da su izjave koje je dao podnosilac predstavke bile vrijednosni sudovi, a ne navodi o činjenicama. Jesu imale činjeničnu osnovu, jer su prethodne publikacije pokazale da je odluka o produženju advokatske službe suprotna prethodnom stavu vlade u sličnim slučajevima. Iako nije imao čvrstu osnovu za tvrdnju da državni tužilac nije bio obaviješten o odluci, Sud je ponovio da treba tolerisati činjenične netočnosti ako se objavljuju dobronamjerno i ako se

sporno izražavanje odnosi na kontroverzne teme. Naposljetku, Sud je zaključio da je dosuđeni iznos bio nesrazmjern eventualnoj šteti nanijetoj ugledu advokata. To je posebno slučaj s obzirom na to da je, dok je prvostepeni sudski postupak još bio u toku, imenovan za zamjenika državnog tužioca. Iz svih navedenih razloga, Sud je konstatovao povredu prava na slobodu izražavanja.

Napomena: Dvije stvari vrijedi izdvojiti iz ovog predmeta. Prvo, domaći sudovi su fokusirali svoju analizu na oštre riječi koje je koristio podnosilac predstavke i na ton njegove kolumne, bez uzimanja u obzir šire javne rasprave oko ovog pitanja, statusa novinara i polemičke prirode kolumne. Riječi koje je novinar koristio u ovom slučaju (optužba za „dodvoravanje” predsjedniku Predstavničkog doma; i da režim „pljuje po logici, vrijeđa zdrav razum i promovise paranoju”) nijesu baš tako oštre i grube kao što je izjava predsjednika Hrvatske u predmetu *Mesić* (takođe rezimiran u ovom biltenu) da advokat uključen u taj predmet treba da posjeti psihijatra. Važno je to što je u ovom slučaju dinamika moći preokrenuta – advokat koji je kritikovan je na poziciji moći, a novinar nije – i nema šire veze sa pitanjem bezbjednosti advokata. Druga tačka na koju se vrijedi fokusirati je sudska karakterizacija dosuđene odštete – da je 25.000 eura „neobično visok iznos sam po sebi”. Ovo postavlja jasan standard.

Tagijeva protiv Azerbejdžana,
presuda od 7. jula 2022, Predstavka
br. 72611/14

Činjenice predmeta ■

Predmet se odnosi na supruga podnositeljske predstavke, poznatog pisca i kolumnistu kog je nepoznati napadač izbio nožem na smrt. On je pisao članke, eseje i kolumne o različitim društvenim pitanjima, uključujući mjesto religije u društvu i njeno širenje kao političke ideologije. Posebno je bio kritičan prema uticaju Irana u Azerbejdžanu i svijetu. Nakon objavljivanja članka u novembru 2006, iranski vjerski vođa

izdao je fatvu pozivajući na ubistvo podnosi-
lja predstavke. Podnosilac predstavke i njegova
porodica su stavljeni pod policijsku zaštitu, ali
podnosilac je gonjen i proglašen krivim za pod-
sticanje na rasnu mržnju (u decembru 2019; [Sud
je kasnije utvrdio](#) da ta presuda predstavlja kr-
šenje člana 10). Pomilovan je u decembru 2007.
godine i nastavio je da piše. Više nije bio pod
policijskom zaštitom. U novembru 2011. objavio
je članak u kom je kritikovao vjersku i totalitarnu
prirodu iranske države i njenu politiku prema svi-
jetu. Devet dana kasnije, izboden je; preminuo je
u bolnici četiri dana kasnije. Prije njegove smrti
policija je ispitala podnosioca predstavke. Izjavio
je da nije dobio nikakve prijetnje smrću; njegova
supruga i porodica isto tako nijesu znali ni za ka-
kve prijetnje protiv njega, osim za fatvu iz 2006.
godine. Policijske istrage nijesu uspjele da iden-
tifikuju napadača. Podnositeljki predstavke od-
bijen je pristup istražnom spisu sve do završetka
istrage. Podnositeljka predstavke se bezuspješno
žalila domaćim organima na njihov propust da
sprovedu efikasnu istragu, a zatim se žalila Evrop-
skom sudu za ljudska prava.

Sudsko obrazloženje

Sud je razmatrao predstavku prema članu
2. Konvencije, prema kom država ima po-
zitivnu obavezu da zaštiti pravo na život i
da, kada je neko napadnut i umre, sprovede brzu,
nezavisnu i efikasnu istragu.

Što se tiče obaveze zaštite, kritična tačka u ovom
slučaju bila je da li su domaći organi znali ili su
trebali znati za postojanje stvarnog i neposrednog
rizika po život supruge podnositeljke predstavke
i, ako jesu, da li su propustili da preuzmu mjere
da se taj rizik izbjegne. Sud je uzeo u obzir to što
ni podnositeljka predstavke ni njen suprug nije-
su primili nikakve prijetnje poslije objavljivanja
njegovog posljednjeg članka, kao i to što držav-
ni organi nijesu bili svjesni trenutne prijetnje po
život podnositeljke predstavke. Uzimajući u obzir
informacije na raspolaganju, Sud nije bio uvjeren
da je fatva iz novembra 2006. godine dovela do
stvarnog i neposrednog rizika po život supruge

podnositeljke predstavke 2011. godine; smatrao
je da imajući u vidu poteškoće u radu policije u
modernim društvima, nepredvidivost ljudskog
ponašanja i operativne izbore koji su neophodni
u smislu prioriteta i resursa, obim obaveze drža-
ve da zaštiti mora biti tumačen na način koji ne
nameće nemoguće ili nesrazmjerno opterećenje
državnim organima. Ne može svaki rizik po život
koji se tvrdi značiti da su prema Konvenciji držav-
ni organi dužni da preuzmu operativne mjere
kako bi spriječile da se taj rizik materijalizuje. Sud
je ponovio da se suprug podnositeljke predst-
avke nikada nije obratio domaćim organima niti ih
obavijestio o bilo kakvoj opasnosti ili prijetnji po
život prije nego što je izboden nožem.

Osvrnuvši se na navodni propust državnih orga-
na da sprovedu efikasnu istragu, Sud je primijetio
da je krivični postupak pokrenut odmah poslije
ubadanja nožem supruge podnositeljke pred-
stavke. Sud je ponovio da obaveza prema članu
2. Konvencije da se istražuje nije obaveza rezulta-
ta, već sredstava. U konkretnom slučaju, sproved-
en je niz relevantnih i blagovremenih istražnih
radnji, a istražni organi su ispitali različite moguće
motive iza ubistva supruge podnositeljke pred-
stavke. Sud nije vidio nikakve nedostatke u ovom
pogledu.

Međutim, Sud nije vidio razlog zbog čega je pod-
nositeljki predstavke uskraćen pristup relevan-
tnim materijalima iz predmeta tokom istrage. To
je podnositeljki predstavke oduzelo mogućnost
da zaštiti svoje legitimne interese i spriječilo je
dovoljnu kontrolu istrage od strane javnosti. Sud
je naglasio važnost uključivanja porodica premi-
nulih ili njihovih zakonskih zastupnika u istragu i
značaj njihovog informisanja, kao i omogućava-
nja da dostave druge dokaze. S tim u vezi, Sud je
konstatovao povredu člana 2. Konvencije.

Napomena: Tokom posljednje decenije došlo je
do značajnog pogoršanja bezbjednosti novinara
široj Evropi. [Platforma za zaštitu novinarstva i
bezbjednosti novinara](#) Savjeta Evrope, osnovana
2015. godine, pokazuje 26 slučajeva nekažnje-
nosti za ubistvo novinara (što podrazumijeva sluča-
jeve u kojima odgovorni nijesu privedeni prav-

di) i nagli porast napada na novinare od 2020. Evropski sud za ljudska prava je odlučivao u brojnim slučajevima koji se tiču nasilja nad novinarima i izgradio je sudsku praksu koja postavlja niz osnovnih principa i dužnosti država. Primarna među njima je dužnost zaštite, koja uključuje obavezu preduzimanja preventivnih mjera kada država postane svjesna vjerodostojne prijetnje. U ovom slučaju, Sud ističe da poteškoće u radu policije u modernim društvima, nepredvidivost ljudskog ponašanja i operativni izbori koje policija mora donijeti znače da državama može biti

teško da ispune svoju dužnost sprječavanja. Sud naglašava da prijetnja smrću Tagijevu datira pet godina prije njegovog ubistva i da nije ponovljena kada je iznenada napadnut. Međutim, s obzirom na porast nasilja nad novinarima i kontinuiranu klimu nekažnjivosti za takva krivična djela, možda domaći organi treba da budu na većem oprezu. Mjesec dana pošto je ova presuda objavljena, Salmana Ruždija je izbo vjerski ekstremista koji je postupio na osnovu decenijama stare fatve kako bi ubio Ruždija.

Dubinska analiza odabranih predmeta

OOO Memo protiv Rusije, presuda od 15. marta 2022, predstavka br. 2840/10

Činjenice predmeta

Podnosilac predstavke je kompanija koja izdaje onlajn medij [Kavkazskiy Uzel](#) (Kavkaski čvor), koji izvještava o političkoj situaciji i stanju ljudskih prava u regionu Kavkaza. Godine 2008. ovaj portal je objavio članak u kom se navodi da je obustavljena isplata subvencije Volgogradске oblasti gradu Volgogradu. U izvještaju se citira stručnjak iz Fonda za razvoj informacione politike koji je rekao da je jedan od razloga zbog kojih je subvencija obustavljena to što grad Volgograd nije dodijelio tender za nove autobuse lokalnoj kompaniji koju je favorizovala regionalna administracija. Stručnjak je rekao da su se „službenici Uprave obušili na Kancelariju gradonačelnika zbog toga što nije podržao lokalnog proizvođača. Čini mi se da je odbijanje Kancelarije gradonačelnika da posluje sa fabrikom Volžanin bio jedan od glavnih razloga ljetnje regionalnih zvaničnika... obustava dodjele subvencija gradu Volgogradu iz regionalnog budžeta bila je osveta za izgubljeni tender.”

Regionalna uprava Volgograda pokrenula je građanski postupak za klevetu protiv podnosioca predstavke, zahtijevajući povlačenje na osnovu toga što su izjave lažne i što su narušile „poslovni ugled“ Uprave. Kompanija podnosilac predstavke je tvrdila da su sporne izjave vrijednosni sudovi lokalnog stručnjaka i da su se ticale pitanja od javnog interesa. Okružni sud je presudio u korist administracije, smatrajući da je – uprkos upotre-

bi izraza „čini mi se“ – optužba stručnjaka bila činjenična. Okružni sud je smatrao da optužba o lobiranju za interese određene kompanije šteti poslovnom ugledu Regionalne uprave i naložio je povlačenje i objavljivanje presude na internet stranici podnosioca predstavke. Sudske žalbe podnosioca predstavke su odbačene, a podnosilac predstavke je uložio žalbu Evropskom sudu za ljudska prava.

Sudsko obrazloženje

Evropski sud za ljudska prava fokusirao je svoju analizu na to da li je presuda za klevetu imala „legitiman cilj“ (jedan od tri dijela „testiranja“ prema članu 10. kojim se utvrđuje da li je uplitanje opravdano). Sud je primijetio je da je podnosilac u postupku za klevetu bio javni organ i da je vlada tvrdila da je presuda za klevetu bila neophodna da bi se zaštitio „ugled i prava drugih“. Sud je prepoznao da bi se to moglo proširiti i na pravna lica i podsjetio da subjekti kao što su kompanije imaju legitiman interes da zaštite svoj komercijalni uspjeh i održivost, u korist akcionara i zaposlenih, kao i za šire ekonomsko dobro. Međutim, Sud je naglasio da se ova razmatranja ne odnose na izvršni organ vlasti koji se ne bavi direktno privrednim djelatnostima.

Što se tiče javnih organa koji traže pravnu zaštitu svog ugleda, Sud je primijetio da je ranije konstatovao da birano tijelo može samo u zaista izuzetnim okolnostima tvrditi da je zaštita njegovog ugleda neophodna prema članu 10(2) – u kontekstu postupka za klevetu koji je pokrenulo lokalno vijeće grada sa manje od 12.000 stanov-

nika ([Lombardo i drugi protiv Malte](#), predstavka br. 7333/06, 24. april 2007), gdje su vijećnici bili lako prepoznatljivi.

U ovom slučaju, Sud je smatrao da se izvršni organi koji imaju državna ovlaštenja suštinski razlikuju od pravnih lica, uključujući javna ili državna preduzeća, koja se bave konkurentskim privrednim aktivnostima. Sud je takođe primijetio da, kako bi se spriječila zloupotreba ovlaštenja i korupcija javnih funkcija u demokratskom sistemu, aktivnosti izvršnih organa treba da budu predmet strogog preispitivanja javnog mnjenja. Konstatujući čestu upotrebu slučajeva klevete u cilju učutkivanja kritike, Sud je dalje primijetio da u pojedinim državama članicama Savjeta Evrope lokalni organi i druga javna tijela ne mogu tužiti za klevetu, jer bi to ometalo preispitivanje njihovog funkcionisanja i javnu kritiku.

Sud je zaključio da se interesi organa izvršne vlasti koji ima državna ovlaštenja u održavanju ugleda razlikuju od reputacijskih interesa pravnih lica koja se takmiče na tržištu, kao i od prava na ugled fizičkih lica. Prema tome, Sud je zaključio da se građanski postupak za klevetu koji pokrene izvršni organ, po pravilu, ne može smatrati kao da ima legitiman cilj „zaštite ugleda ... drugih“. Sud je dodao da to ne isključuje da pojedinačni članovi takvih organa mogu da podnose tužbe za klevetu u svoje ime, ako smatraju da je njihov lični ugled narušen.

Osvrnuvši se na ovaj slučaj, Sud je konstatovao da je „teško zamislivo“ da je tužilac – najviši izvršni organ Volgogradske oblasti – imao interes da zaštiti svoj komercijalni uspjeh i održivost, kao i da se ne može reći da su njegovi članovi „lako prepoznatljivi“ kao članovi lokalne vlasti u malom gradu. Sud je zato zaključio da postupak nije težio nijednom od legitimnih ciljeva navedenih u članu 10. Konvencije i da je povrijeđeno pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja.

Opšti komentari

Nakon brojnih slučajeva u kojima Sud nije odgovorio na pitanje da li državni organi treba da imaju mogućnost da tuže

za klevetu (vidi prvenstveno [Romanenko i drugi protiv Rusije](#), predstavka br. 11751/03, 8. oktobar 2009. i [Frisk i Jensen protiv Danske](#), predstavka br. 19657/12, 5. decembar 2017), Sud je sada izjavio da ne treba: „interesi organa izvršne vlasti sa državnim ovlaštenjima u održavanju ugleda suštinski se razlikuju i od prava na ugled fizičkih lica i od reputacijskih interesa pravnih lica, privatnih ili javnih, koja se takmiče na tržištu... Građanski postupak za klevetu koji u svoje ime pokreće pravno lice koje vrši javnu vlast ne može se, po pravilu, smatrati da ima legitimni cilj „zaštite ugleda ... drugih“ prema čl. 10 § 2 Konvencije“ (stav 46, 47). Upotrebom fraze „po pravilu“, Sud sebi ostavlja slobodu za buduće predmete, ali ipak postavlja jasan standard.

Takođe je zanimljivo primijetiti da se Sud poziva na komentar Povjerenika za ljudska prava Savjeta Evrope o SLAPP slučajevima ([Vrijeme je za korake protiv SLAPP slučajeva, 27. oktobar 2020](#)), naglašavajući sve veću svijest o rizicima koje sudski postupci pokrenuti u cilju ograničavanja učešća javnosti predstavljaju za demokratiju, posebno u slučajevima gdje postoji jasna neravnoteža moći između tužioca i tuženog. Povjerenik upozorava da su novinari, aktivisti i zagovaračke grupe poželjne mete u tzv. SLAPP slučajevima. Ti SLAPP slučajevi su često u obliku tužbi za klevetu i vrlo su efikasan način za osobe na moćnim pozicijama da učutkaju svoje kritičare: za moćnog tužitelja pokretanje tužbe za klevetu je beznačajan trošak, dok je za novinara ili aktivistu SLAPP tužba često skupa i prisiljava ih da ulože značajno vrijeme i resurse. S obzirom na sve veću svijest o SLAPP tužbama i dominantnost slučajeva klevete pred Sudom, može se očekivati da se Sud vratiti ovoj temi u narednim mjesecima i godinama.

[NIT S.R.L. protiv Moldavije, presuda od 5. aprila 2022, predstavka br. 28470/12](#)

Činjenice predmeta

Kompanija podnosilac predstavke je vlasnik televizijskog kanala Noile Idei Televizate (Nove ideje na televiziji, NIT), koji je imao

nacionalnu licencu za emitovanje u Moldaviji od 2004. do 2012. godine. Od 2009. godine, ova televizija je bila glavni emiter koji je davao vrijeme stavovima i mišljenjima glavne opozicione stranke. Između 2009. i 2011. godine, televizija je bila nekoliko puta kažnjena zbog kršenja kriterijuma neutralnosti i nepristrasnosti u informativnim emisijama, u vidu favorizovanja opozicione stranke i emitovanja vijesti koje su smatrane iskrivljenim. Kazne su bile sve oštrije, od javne opomene do novčane kazne, zabrane emitovanja reklama na kraći vremenski period i, naposljetku, petodnevne suspenzije licence.

U 2012. godini, nacionalno regulatorno tijelo za radiodifuziju, Audiovizuelni koordinacioni savjet (AKS) sproveo je proces tematskog praćenja vijesti svih nacionalnih televizijskih kanala, pri čemu je posebno procjenjivao usklađenost sa zahtjevom nepristrasnosti. Praćenje je sprovedeno u periodu od pet dana, a metodologiju je osmislio AKS u saradnji sa stručnjacima Evropske unije i Savjeta Evrope. Izvještaj praćenja je sadržao pregled podataka po kanalima koji se odnose na vrijeme programa o pitanjima koja se odnose na određene političke stranke ili određene političke ličnosti, uključujući i broj sekundi tokom kojih su ta pitanja predstavljena na pozitivan, negativan ili neutralan način. Za svaki kanal, pregled je praćen brojnim komentarima. U izvještaju je utvrđeno da je izvještavanje NIT o vladajućoj stranci bilo nesrazmjerno negativno, dok je izvještavanje o opozicionim strankama bilo pretežno pozitivno ili neutralno. U izvještaju je zaključeno da je prekršen zakon. NIT je pozvan na sastanak radi rasprave o izvještaju, nakon čega je AKS izglasao da se NIT televiziji oduzme licenca. AKS je uzeo u obzir prethodne prekršaje NIT, ističući da su kazne postepeno postajale sve strože.

Sudsko obrazloženje

Sud je prvo raspravljao o osnovnim principima pluralizma medija i regulisanja emitera. Sud je istakao da su se njegovi prethodni predmeti o pluralizmu i regulisanju emitovanja ticali eksternog pluralizma – postojanja nekoliko medijskih kuća koje izražavaju ra-

zličita gledišta, što rezultira medijskim pejzažem koji je pluralistički iz cjelokupne perspektive – ali da se ovaj slučaj tiče internog pluralizma: zahtjeva da izvještavanje pojedinačnog medija bude uravnoteženo i nepristrasno. Da bi se postigao istinski pluralizam, potrebno je zajedno razmotriti oba aspekta medijskog pluralizma; ono što je potrebno je generalna raznolikost programskog sadržaja koji pokriva cijeli spektar.

Oslanjajući se na uporedni pregled propisa o radiodifuziji iz cijele Evrope, Sud je utvrdio da postoje različiti pristupi u postizanju medijskog pluralizma. Član 10. ne propisuje nikakav poseban model. Države tako imaju slobodu procjene u odlučivanju koji model će nametnuti, pod uslovom da odabrani pristup poštuje uređivačku slobodu. To je značilo da se sporno pitanje u ovom predmetu ticalo, s jedne strane, suprotstavljenih interesa društva u očuvanju političkog pluralizma u medijima, a s druge strane, principa poštovanja uređivačke slobode. Kako bi se zaštitila uređivačka sloboda, važno je da postoje efikasni mehanizmi zaštite od proizvoljnosti i zloupotrebe moći u medijskoj regulativi; to znači da moraju postojati čvrste procesne garancije, posebno kada je u pitanju najveća kazna oduzimanja licence.

Ocjenjujući cjelokupni zakonodavni okvir, Sud je primijetio da nudi sve potrebne garancije. Emiteri su imali slobodu u odlučivanju kako da primjene zahtjeve ravnoteže i nepristrasnosti (na primjer, zakon nije zahtijevao jednako vrijeme emitovanja za sve političke stranke); a propis je izrađen u skladu sa ranijom sudskom praksom ([Manole i drugi protiv Moldavije](#), predstavka br. 13936/02, 17. septembar 2009) koja je zahtijevala od države da primjeni okvir radi ostvarivanja pluralizma u praksi. Zakonodavni okvir je bio u skladu sa okvirima u drugim državama članicama Savjeta Evrope, a komentarisali su ga nezavisni stručnjaci Savjeta Evrope. Pravila su se odnosila ne samo na NIT, već na sve emitere. AKS je bio specijalizovano nezavisno tijelo od koje se tražilo da obrazloži svaku odluku o kažnjavanju, koja se mogla osporiti pred sudovima.

Što se tiče odluke o oduzimanju licence, Sud je naveo da je to rezultat petodnevnog procesa

praćenja, koji je slijedio pouzdanu metodologiju i koji su podržali domaći sudovi. Zaključci AKS su bili nedvosmisleni i Sud je primijetio veoma grub rječnik koji je NIT koristio da opiše vladu (upoređujući jednog lidera sa „Hitlerom“ i spominjući sve njih izrazima kao što su „kriminalci“, „banditi“, „lopovi“, „prevaranti“ i „grupa kriminalaca“). Revidirajući zaključke AKS, Sud je utvrdio da NIT, izvještavajući o vijestima na način na koji je to činio, nije doprinio političkom pluralizmu ni na kakav značajan način. Sporne emisije – posebno vijesti – mogle su imati značajan uticaj u cijeloj zemlji.

NIT televiziji je oduzeta licenca tek poslije niza drugih kazni za slična kršenja, što je navelo AKS da razmotri primjenu najstrožih kazni. Sud nije pronašao nikakve dokaze o pristrasnosti protiv NIT među članovima AKS, čija je nezavisnost garantovana i čiji su članovi imenovani kada je opoziciona stranka bila u vladi. Domaći sudovi su preispitali odluku AKS. Iz navedenih razloga, sa 14 prema 3 glasa, Sud je utvrdio da oduzimanje licence NIT nije povrijedilo pravo emitera na slobodu izražavanja.

Opšti komentari

Ovo je važan slučaj (označen kao „ključni slučaj“ u arhivi Suda) koji postavlja osnovna pitanja regulisanja emitera i medijskog pluralizma. U vrijeme oduzimanja licence NIT, postojalo je samo pet televizijskih emitera sa nacionalnom frekvencijom, a tržištem su dominirala tri. U takvom koncentrisanom

emitterskom okruženju, osiguravanje pluralizma je ključno i moldavski zakon zahtijeva da svaki kanal bude nepristrasan i neutralan u emitovanju vijesti i tekućih događaja. To je ono što Sud u svojoj presudi naziva „internim pluralizmom“, što je tema kojom se ranije nije bavio. Međutim, da bi se primijenio interni pluralizam, ograničenja uređivačke slobode su neizbježna. Zbog toga moraju postojati zaštitne mjere koje sprječavaju proizvoljnost i zloupotrebe. Upravo u ovoj tački presude stvar postaje ozbiljna: pitanje na koje Sud mora odgovoriti nije da li je najstroža kazna oduzimanja dozvole NIT opravdana radi očuvanja medijskog pluralizma (jeste), već da li su postojale adekvatne procesne garancije kako bi se osiguralo da NIT licenca nije proizvoljno oduzeta. Sud je smatrao sljedeće: da je nacionalni zakonodavni okvir u skladu sa okvirom iz drugih evropskih zemalja; AKS je nezavisno i stručno regulatorno tijelo; AKS je pružio relevantne i adekvatne razloge za oduzimanje licence; NIT televiziji je licenca oduzeta pošto su primijenjene slabije kazne, ali je NIT „ponovio prekršaj“, a kršenje uslova licence bilo je vrlo ozbiljno; i NIT je imao mogućnost da ospori odluku AKS pred nacionalnim sudovima. To je bilo dovoljno u smislu procesne pravičnosti.

Troje sudija se slaže sa principima koje Sud uspostavlja, ali se ne slažu sa načinom na koji ih sud primjenjuje. Na nivou principa, ova presuda Velikog vijeća Suda zato predstavlja važan presedan. Sud Evropske unije se već pozivao na nju kada je odbacio prigovor televizije Russia Today France na oduzimanje licence ([RT France protiv Savjeta](#), predmet T-125/22, 27. jul 2022).

Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)

Ova akcija je dio „Horizontalnog instrumenta za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022“ i zasniva se na rezultatima postignutim tokom prethodnog regionalnog zajedničkog programa EU/SE „Jačanje pravosudne ekspertize o slobodi izražavanja i medijima u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)“. Regionalna akcija je snažno povezana sa šest JUFREX akcija specifičnih za korisnike u: Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Kosovu*, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji.

JUFREX aktivnosti se sprovode sa ciljem da se:

- „unaprijedi sloboda izražavanja i sloboda medija u skladu sa evropskim standardima;
- unaprijedi primjena tih standarda angažovanjem niza aktera odgovornih za primjenu tih standarda u okviru svog svakodnevnog posla, kao što su: sudije, tužioc, advokati, policijski službenici, predstavnici regulatornih organa za medije, predstavnici medija i studenti;
- konsoliduje platforma za regionalnu saradnju, diskusiju i razmjenu dobrih praksi“.

Kada postoji povoljno okruženje za slobodu izražavanja i slobodu medija, pri čemu je pravo na traženje, prenos i primanje informacija dobro zaštićeno, građani mogu istinski da učestvuju u demokratskim procesima. Nacionalne institucije za obuku predstavnika pravne struke (pravosudne akademije i advokatske komore) imaju presudnu ulogu da bi to postalo stvarnost.

Sve aktivnosti JUFREX-a zasnivaju se na inovativnim i modernim alatima za učenje o slobodi izražavanja i slobodi medija i koriste dinamičnu metodologiju za učenje odraslih i model ravnopravne interakcije.

„Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022“ zajednička je inicijativa Evropske unije i Savjeta Evrope koja omogućava korisnicima da ispune svoje reformske programe u oblastima ljudskih prava, vladavine prava i demokratije i da ispoštuju evropske standarde, uključujući, ako je to relevantno, u okviru procesa proširenja EU.

Ovaj Bilten je pripremljen uz finansijsku podršku Evropske unije i Savjeta Evrope. Stavovi izraženi u njemu ne predstavljaju nužno zvanične stavove Evropske unije ili Savjeta Evrope.

* Ovaj naziv je bez preudiciranja statusa, i u skladu je sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Savjet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na evropskom kontinentu. Čini ga 46 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Savjeta Evrope su potpisale Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, ugovor kojim se štite ljudska prava, demokratija i vladavina prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primjenu Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije su odlučile da udruže svoje stručno znanje i iskustvo, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile stabilno okruženje, demokratiju i održivi razvoj zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija je posvećena dijeljenju svojih dostignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima van svojih granica.

www.europa.eu

Finansirano
od strane Evropske unije i
Savjeta Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Savjeta Evrope